

Täysistunto

Torstai 12.12.2019 klo 16.00—18.43

3. Hallituksen vuosikertomus 2018

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2018 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Kertomus K 3/2019 vp

Kertomus K 13/2019 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 5/2019 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsitteilyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 5/2019 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Keskustelu

17.01 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunta käsittelee tässä mietinnössään hallituksen vuosikertomusta valitsemissä aiheiden kautta. Valitut aiheet perustuvat eduskunnan voimassaolevien kannanottojen seurantaan. Mietinnössään valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kuusikohtaisen kannanoton. Näistä viisi pohjautuu vanhoihin kannanottoihin, jotka löytyvät mietinnön kohdasta ”Poistettavat kannanotot”. Ne ovat osin vanhoja, vanhimmat vuodelta 2011, ja ne on päätösehdotuksessa päivitetty vastaamaan nykytilaa.

Harmaan talouden torjunta: Tarkastusvaliokunta nosti vuonna 2015 esille tarpeen viranomaisten yhteisestä tilannekuvasta. Päättäjien ja kansalaisten on nyt mahdollista saada ajantasainen käsitys harmaan talouden laajuudesta, torjunnasta ja ilmiöistä Harmaa talous & talousrikollisuus -verkkosivuilta. Kuusi ministeriötä ja 14 harmaan talouden torjuntatehtävissä toimivaa viranomaista tai organisaatiota toimittavat tietoja sivustolle.

Valiokunnan käsitys on, että viranomaisten välistä tietojenvaihtoa on monin tavoin edistetty nykyisen toimenpideohjelman aikana. Muun muassa on säädetty tulorekisteri ja eri viranomaisille säädetty oikeudet saada tietoa ja luovuttaa tietoja esimerkiksi rahanpesua tai henkilöiden ja yritysten taloudellista toimintaa ja julkisten velvoitteiden hoitoa koskien. Tämä on parantanut viranomaisten välistä yhteistyötä, mahdollistanut aiempaa tehokkaamman harmaan talouden torjunnan ja ehkäissyt harmaan talouden pääsyä monille toimialoille. Valiokunta toteaa, että työ on kuitenkin vielä kesken ja että tietojenvaihtoa voidaan edelleen parantaa.

Tarkastusvaliokunta pitää kannatettavana viranomaisten välisten tietojenvaihdon lisäksi yleisöjulkisuuden lisäämistä velvoitteiden hoitamisesta ja tuo tässä kohtaa esiin yritystietojärjestelmän. Suurin uhkakuva harmaan talouden torjunnassa liittyy valiokunnan mielestä nopeasti etenevään digitalouteen, ja viranomaisten kykyyn havaita ja torjua sen mu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

kanaan tuomia ongelmia. Nämä liittyvät muun muassa verkkokauppojen alustoihin ja kansainvälistymiseen, erilaisiin maksuvälineisiin, esimerkiksi mobiilimaksaminen ja virtuaalivaluutat, sekä järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Verohallinnon arvion mukaan erilaisten digitalouden ilmiöiden aiheuttama verovaje kasvaisi kymmenen vuoden kuluessa noin 450 miljoonaan euroon, mikäli tähän verovalvontaan ei saada avuksi kehittyneen analytiikan työkaluja.

Valiokunta on mietinnössään käynyt läpi eri viranomaisten toimintaedellytyksiä ja verrannut tilannetta vuoden takaiseen. Siinä ei ole tapahtunut muutosta parempaan, ja joiltakin osin tilanne on heikentynyt. Kaikille torjunnassa toimiville tahoille uusia haasteita tuovat kansainvälisyys, sähköinen kauppa ja digitalisaatio. Viranomaiset kaipaavat lisärahoitusta muun muassa viranomaisyhteistyön tehostamiseen, tietojenvaihdon teknisten rajapintaratkaisujen kehittämiseen ja analyysitoimintoihin. Valiokunta korostaa, että harmaan talouden torjunnan tuloksellisuuden kannalta tärkeintä on turvata kyseisten viranomaisten toimintaresurssit. Valvontateknologian lisäksi tarvitaan myös henkilöstöresursseja. Näin pystytään varmistamaan yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeiden verotulojen kertyminen.

Valiokunnan mielestä on edelleen tärkeää seurata torjuntakeinojen vaikuttavuutta. Vaikuttavuuden mittaamista tulee jatkaa sen haastavuudesta huolimatta, luoda mittareita sekä kehittää tietojen keräämistä ja tilastointia.

Tarkastusvaliokunnan kannanotto kohdaksi 1: ”Valiokunta esittää, että eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa.”

Seuraavaksi nuorten syrjäytymisestä: Tässä kohden valiokunta tarkasteli, miten sen aloitteesta syntyneen nuorten syrjäytymistä koskevan kannanoton toimeenpano on edennyt. Merkittävä ongelma on, ettei millään taholla ole kokonaisvastuuta nuorten hyvinvoinnista ja sen edistämisestä. Lasten, nuorten ja perheiden asioita hoidetaan segregoituneesti. Valiokunnan mielestä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa ja tuessa tarvitaan kokonaisvaltaista koordinaatiota ja selkeä vastuunkantajataho. Ongelmia aiheutuu myös toimenpiteiden ja niiden rahoituksen lyhytjänteisyydestä. Hankeperusteinen ja lyhytaikainen rahoitus on huonosti soveltuva. Lisäksi hankerahoitus edellyttää aina uusien kehittämiskohteiden ideoimista, vaikka käytössä olisi jo vaikuttavaksi osoittautuneita toimintamalleja.

Painopisteen siirtyminen ennaltaehkäisevään toimintaan: Useat valiokunnan kuulemat asiantuntijat toivat esiin, ettei lasten ja nuorten ongelmiin kyetä edelleenkään tarttumaan varhaisessa vaiheessa. Avun viivästyessä ongelmat pääsevät pahenemaan ja kasautumaan. Nuoria ja heidän tarpeitaan ei ole huomioitu riittävästi lapsi- ja perhepalveluita uudistettaessa, vaan työ on suunnattu etenkin perheiden ja alakouluikäisten sekä sitä nuorempien tukeen. Tarkastusvaliokunta painottaa, että palveluja järjestettäessä on kiinnitettävä huomiota nuorten tarvitsemien palvelujen saatavuuteen, saavutettavuuteen ja oikea-aikaisuuteen. Tarkastusvaliokunta on erittäin huolestunut siitä, että viimeisten 18 vuoden aikana kiireellisten sijoitusten määrä on viisinkertaistunut.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuus: Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden palvelujärjestelmä on pirstaleinen, sillä palvelut on hallinnollisesti sijoitettu terveydenhuollon, sivistystoimen sekä sosiaalihuollon alaisuuteen. Lasten ja nuorten mielenterveysongelmia ei kyetä riittävästi hoitamaan perustasolla, mikä kuormittaa ja ruuhkauttaa erikoissairaanhoidon. Tarkastusvaliokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että lasten ja nuor-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

ten mielenterveyspalvelut saadaan toimiviksi perustasolla ja matalalla kynnyksellä. Vakavaa on, että kunnat sijoittavat lapsia sijaishuoltoon tarvittavien mielenterveyspalveluiden puuttuessa. Valiokunta ei pidä tätä hyväksyttävänä eikä valtion taloudenhoidon kannalta tarkoituksenmukaisena toimintana.

Tiedonkulku viranomaisten välillä: Tiedonkulussa viranomaisten välillä on edelleen puutteita. Salassapitosäännökset eivät kuitenkaan estä ammattilaisten välistä yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Tiedonkulun ongelmat johtuvat useammin puutteellisesta lainsäädännön tuntemuksesta kuin itse lainsäädännöstä. Tarkastusvaliokunta pitää tärkeänä, että viranomaisten osaamista tiedonkulun turvaamiseksi parannetaan koulutuksen ja ohjeistuksen avulla.

Nuorten osallisuus: Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa nousi vahvasti esiin nuorten osallisuuden tärkeys sekä toisaalta nuorten siinä kokemat puutteet. Nuorten palvelukokemuksissa toistuvat usein mitätöimisen ja vähättelyn sekä syrjään jäämisen ja sivuutetuksi tulemisen kokemukset. Nuori tulee kohdata ja häntä tulee kohdella yksilönä. Tarkastusvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei tietoa nuorten palvelukokemuksista tai tyydyttämättömistä palvelutarpeista ole saatavilla. Tiedot palveluiden laadusta ovat vähäisiä.

Sitten rakennusten kosteus- ja homeongelmat: Toimenpiteet rakentamisen laadun parantamiseksi ja kosteus- ja homevaurioiden ennaltaehkäisemiseksi ja niistä aiheutuvien haittojen vähentämiseksi eivät ole olleet valiokunnan mielestä riittäviä. Ongelmat nousevat jatkuvasti esiin sekä julkisissa rakennuksissa että uudisrakentamisessa. Myönteistä kehitystä on kuitenkin tapahtunut tarkastusvaliokunnan vuonna 2013 antaman mietinnön ja eduskunnan kannanottojen jälkeen.

Vuonna 2018 aloitettu laaja ja poikkihallinnollinen Terveet tilat 2028 -hanke on jatkossa tärkeä eduskunnan kannanottojen toteuttamisessa. Hankkeen kipupisteenä on kuitenkin resurssien vähäisyys suhteessa ongelman laajuuteen. Valiokunnan käsityksen mukaan hankkeelle on varattu liian vähän määrärahoja ja henkilöresursseja, jotta hanke lähtisi tuloksellisesti liikkeelle ja asetetut tavoitteet voitaisiin saavuttaa. Asiantuntijakuulemisen perusteella kunnat eivät selviä sisäilma-asioiden hallinnasta ilman taloudellisia kannustimia. Kunnat tarvitsevat myös laajalti opastusta sisäilmakysymyksissä. Terveet tilat -hankkeeseen on ehdotettu lisättäväksi useita kuntien toimintaedellytyksiä parantavia hankkeita. Näiden kustannusvaikutuksiksi on arvioitu 3,5—4,5 miljoonaa euroa vuodessa. Nykyinen määräraha hankkeelle on 1,5 miljoonaa euroa vuodessa.

Tarkastusvaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että alan osaamista ja koulutusta parannetaan, jotta alan asiantuntijoita oli riittävästi. Esimerkiksi ympäristöministeriössä ei ole ajoittain ollut yhtään sisäilmaongelmiin erikoistunutta asiantuntijaa, ja pätevän asiantuntijan löytämisessä on ollut vaikeuksia. Sisäilmaongelmien vähentämisessä olisi tärkeää lisätä monitieteellistä tutkimusta. Tällöin sisäilmakysymyksiä hallittaisiin kokonaisvaltaisemmin, vähennettäisiin nykyisin vallitsevaa tietojen ristiriitaisuutta ja vastakkainasettelua. Viestinnän tulisi perustua luotettavaan tutkimustietoon.

Tarkastusvaliokunnan kannanotto kohdaksi 4 kuuluu seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 -hankkeen konkreettisista tuloksista ja arvioi hankkeen vaikuttavuutta.”

Sitten lopuksi vielä ulkoministeriön tietoturvasta: Tarkastusvaliokunta kiinnitti mietinnössään hallituksen vuosikertomuksesta vuodelta 2017 huomiota ulkoministeriön toimintaympäristön muutoksiin ja erityisesti tietoturvariskeihin. Käsitellessään vuoden 2018

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

vuosikertomusta tarkastusvaliokunta on pyrkinyt selvittämään, mihin toimenpiteisiin on ryhdytty ulkoasiainhallinnon tietoturvan parantamiseksi.

Tarkastusvaliokunta pitää hyvänä, että ulkoministeriölle on osoitettu määrärahat tietoturvallisuuden kehittämiseen. Tarkastusvaliokunta kiinnittää edelleen huomiota tietoteknisen henkilöstön riittävyyteen, koko henkilöstön tietoisuuden ja osaamisen kehittämiseen sekä edustuston tilaratkaisuihin tietoturvan varmistamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että tietoturvaa edistävän toimintakulttuurin kehittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota ulkoministeriön koko organisaatiossa, kaikilla tasoilla.

Viimeinen ehdotus kannanotokohdaksi 5 kuuluu seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimenpiteitä ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantamiseksi ja raportoi niistä hallituksen vuosikertomuksessa.”

Lopuksi haluan vielä kiittää valiokuntaa erinomaisen hyvästä yhteistyöstä ja osallistumisesta tämän mietinnön laadintaan. — Kiitos.

17.14 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos puheenjohtaja Outi Alanko-Kahiluodolle esittelystä. Se oli sen hengen mukainen, mikä valiokunnassa on, ja valiokunnassa meillä on semmoinen perinne, että siellä ei äänestellä yleensäkään, ja nämäkin asiat käsiteltiin hyvässä hengessä, ja sillä tavalla henki oli sellainen kuin puheenjohtaja tässä esiteli. Perusteellisessa esittelypuheenvuorossa käytiin asiat lävitse. Haluan kuitenkin muuttaman asian nostaa, ja ne koskevat nimenomaan tätä kohtaa Nuorten syrjäytyminen.

Valiokunta otti kantaa mietinnössään nuorten syrjäytymiseen, ja meillä on tiedossa, että Suomessa on yli 60 000 syrjäytyneitä nuorta. Se on niin merkittävä ongelma, että siltä ei kerta kaikkiaan voi ummistaa silmiä. Valiokunta toteaa, että hyvä yleissivistys ja koulutus ovat keskeisiä edellytyksiä sille, että nuoret pääsevät työelämään ja ylipäättään elämään mukaan, mutta se ongelma on nyt siinä, että jopa kymmenesosalla peruskoulun päättävistä nuorista jää saamatta sellainen kirjoitus- ja lukutaito, joka mahdollistaa jatko-opinnot ja sitä kautta työelämään siirtymisen, ja me tiedämme myös, että syrjäytymisriski on viisinkertainen, jos ei ole perustason jälkeistä tutkintoa. No, nyt kun vedän tätä faktaa vähän yhteen — ja sanon vielä sen, että joka vuosi noin 6 000 nuorta on päättämässä peruskoulua ilman kirjoitus- ja lukutaitoa ja ääripäät erkaantuvat — niin nyt kun hallitusohjelmassa sanotaan, että oppivelvollisuusikä ollaan korottamassa 18 vuoteen, niin tässä tilanteessa toivoisin, että aivan erityinen huomio kiinnitetään siinä nivelkohdassa niihin nuoriin, jotka eivät ole saaneet riittävää kirjoitus- ja lukutaitoa. Kun sitä oppivelvollisuutta lisätään, näistä nuorista pitää ottaa koppi, katsoa, missä ne ongelmat ovat, onko siellä taustalla rikkinäisyyttä, onko maahanmuuttotausta, onko rikkinäinen lapsuus muista syistä, oppimisvaikeuksia, mitä tahansa. Se kirjoitus- ja lukutaito täytyy saada tyydyttävälle tasolle, muuten jatkokoulutusmahdollisuuksia ei ole, ja sitä kautta syrjäytymisriski kasvaa.

Ja sitten toinen asia, mihin puheenjohtaja kiinnitti kanssa huomiota, on tämä hallinnon siiloutuminen. Meillä on hyvää tarkoittavia ministereitä, hyvää tarkoittava hallitusohjelma, hyvää tarkoittavia virkamiehiä, mutta ongelma on se, että nuorten asioista ei oteta sellaista kokonaiskoordinaatiota. Asioita käsitellään OKM:ssä, STM:ssä ja TEMissä, ja jos niissä epäonnistutaan, niin sitten seuraavat vaiheet ovat oikeusministeriö ja sisäministeriö, missä ollaan sitten aivan myöhässä. Eli tämmöistä kokonaisvaltaista koordinaatiota kaivattiin asiantuntijakuulemisissa. Se voi olla OKM:llä [Puhemies koputtaa] tai se voi olla valtioneuvoston kanslialla, mutta kokonaisvaltainen ote tarvitaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

17.17 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunta otti hallituksen vuosikertomuksessa käsitelläkseen neljä valiokunnan puheenjohtajan edellä käyttämässään puheenvuorossa mainitsemaa asiaa tarkempaan tarkasteluun, ja tässä puheenvuorossa käsitelen nyt vain yhtä eli harmaan talouden torjuntaa, sillä sillä on merkittävä rooli myös valtiontalouden kannalta.

Harmaan talouden selvitysyksikön viranomaisille tekemän kyselytutkimuksen mukaan harmaa talous on erittäin yleistä ja se on jopa yleistynyt. Toisaalta torjuntamahdollisuudetkin ovat samalla parantuneet, ja tähän ovat vaikuttaneet muun muassa tiedonsaantioikeuksien parantuminen ja viranomaisten välinen yhteistyö. Yhteistyö on mahdollistanut aiempaa tehokkaammin harmaan talouden torjunnan ja ehkäissyt harmaan talouden pääsyä monille toimialoille. Valiokunnassa totesimme kuitenkin, että tämä työ on vielä pahasti kesken ja että tietojenvaihtoa voidaan edelleen parantaa, ja sen takia valiokunta edellyttääkin, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä, mihin toimenpiteisiin on ryhdytty viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa.

Puhemies! Harmaan talouden torjunnassa digitalisoitua taloushallinto tulee asiantuntijoiden mukaan mahdollistamaan reaaliaikaisen taloustiedon hyödyntämisen, ja myös hallitusohjelmaan on kirjattu, että yritysten taloushallinnossa siirrytään kohti täydellistä automatisointia ottamalla käyttöön sähköinen kuitti ja lasku. Valiokunta pitää tärkeänä, että digitaalisia e-kuitteja tuottavat kassajärjestelmät voidaan ottaa käyttöön osana hallitusohjelmaan sisältyvää taloushallinnon uudistamista, ja käyttöalan tulee olla mahdollisimman laaja.

Uudet ilmiöt, kuten digimaailma, alustatalous, järjestäytynyt rikollisuus ja kansainvälistyminen, ovat suurimpia uhkakuvia harmaan talouden torjunnassa. Keskeinen kysymys onkin, miten nopeasti etenevässä digitaloudessa mahdollistuu viranomaisten kyky havaita ja torjua uusia ongelmia. Ongelmat liittyvät muun muassa verkkokauppojen alustoihin ja kansainvälistymisiin, erilaisiin maksuvälineisiin sekä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Verkkokaupan harmaalla taloudella, jolloin maksamatta jätetään lakisääteiset maksut tai verot, on monenlaisia rajapintoja myös talousrikollisuuteen. Näitä ovat erilaiset maksuvälinepetokset, rahanpesu, identiteettivarkaudet, verorikosyhteydet, tullimaksujen kiertämiset sekä kirjanpito- ja väärennysrikokset. Verkkokaupan toimintaan voi liittyä myös korruptiota, pimeän työn välittämistä, salakuljetusta ja kuittikauppaa. Verkkokauppa saattaa toimia myös täysin verotuksen ja muiden lakisääteisten velvoitteiden ulkopuolella. Verohallinto on arvioinut erilaisten digitalouden ilmiöiden aiheuttamaa verovajetta ja tullut siihen johtopäätökseen, että digitalouden verovaje kasvaisi kymmenen vuoden kuluessa noin 450 miljoonaan euroon, mikäli Verohallinto ei pysty kehittämään digitalouden verovallontaan sen edellyttämiä kehittyneen analytiikan työkaluja.

Arvoisa puhemies! Tehokas harmaan talouden torjunta vaatii resursseja, mutta valitettavasti resurssit ovat vähentyneet. Esimerkiksi Verohallinnon mukaan sen resurssit harmaan talouden torjunnassa ja muussa verotarkastuksessa ovat jatkuvasti laskeneet. Yritysvero-yksikössä työskentelevistä verotarkastajista noin 28 prosenttia työskentelee harmaan talouden torjunta -toiminnossa, jonka resurssit ovat vähentyneet vuoden 2018 alusta lukiin 14 henkilötyövuodella. Yritysvero-yksikön harmaan talouden torjunnan työjonossa on tällä hetkellä vuoden työt odottamassa tekijöitä. Poliisin avoimena olevien talousrikosten juttumäärä on puolestaan korkeampi kuin koskaan aikaisemmin. Vuonna 2018 niitä oli 2 508 ja syyskuussa 2019 jo 2 783. Pääkaupunkiseudun poliisilaitosten talousrikosyksiköi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

den rekrytointiongelmat yhdistettynä korkeisiin juttumääriin ja lisääntyneisiin yli 24 kuukautta vanhojen juttuihin ovat pahentaneet yksiköiden tilannetta.

Tämä on siinä mielessä kummallinen tilanne, kun huomioidaan, että talousrikostutkijoiden työ on tuottavaa toimintaa. Esimerkiksi poliisi on saanut rikoshyötyä pois seuraavasti: 14,7 miljoonaa euroa vuonna 2016; 15,7 miljoonaa euroa vuonna 2017; 27,4 miljoonaa euroa vuonna 2018 ja vuonna 2019 syyskuun loppuun mennessä jo yli 20 miljoonaa euroa. Poliisi on myös kehittänyt rahakoiratoimintaa, jonka avulla on rahakoirat ovat löytäneet etsinnöillä käteistä rahaa noin 11 miljoonaa euroa. Nämä ovat minun mielestäni isoja rah summia.

Myös Tullin resurssitilanne on huono. Tulli ei ole saanut vuoden 2015 jälkeen erillisiä määrärahoja harmaan talouden torjumiseksi. Tullista on vähennetty vuodesta 2006 vakinaista henkilöstöä 550. Tämän lisäksi 205 henkilöä on siirtynyt tehtäväsiirtojen yhteydessä muualle. Nykyinen rahoituskehys ei Tullin mukaan mahdollista tarvittavan uuden valvontatekniikan hankkimista, toiminnan uudistamista eikä nykytasoista harmaan talouden torjuntaa ja verovalvontaa. Vuonna 2018 Tullin tilastoimina paljastettuja veropetosrikoksia oli 1 294, ja vuosina 2012—2018 Tullin talousrikostorjunta tuotti 195 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Viranomaisten toimintaedellytyksissä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi ei näytä tapahtuneen viime vuoteen verrattuna muutosta parempaan suuntaan, ja joiltakin osin tilanne näyttää jopa heikentyneen. Onneksi hallitusohjelmaan on sisällytetty myöskin euromääräisiä lisäpanostuksia, ja niiden vaikutuksia ei tietysti tässä vaiheessa vielä pystytä arvioimaan. Resurssien leikkaaminen tarkoittaa viranomaisten resurssien sopeutustoimia ja valvonnan tason laskua. Tämä puolestaan vaikeuttaa koko harmaan talouden torjunnan viranomaisketjun toimintaa ja uskottavaa viranomaisyhteistyötä. Resurssipuutteiden takia määrällinen valvonnan taso voi laskea, kiinnijäämisriski ja valvonnan reaaliaikaisuus heiketä, piiloon jäävän harmaan talouden osuus nousta ja viranomaisten valvontaprosessit pidentyä. Perinnän ja rikoshyödyn takaisinsaantia koskevat tulokset voivat tippua nykyisestä kasvattaen verovelkojen ja samalla myöskin kokonaisverovajeen määrää. Eli tähän asiaan kannattaisi kiinnittää lisääntyvää huomiota myöskin valtiontalouden näkökulmasta.

17.24 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Lauoimme tänä aamuna valtiosalissa varapuhemies Eerolan johdolla ”kiitavi aika, vierähtävät vuodet, miespolvet vaipuvat unholaan”. Jotta näin ei kävisi liian nopeasti, nostan Sipilän hallituksen kaudelta muutamian asian, joilla on merkitystä tähän hetkeen ja tulevaan päätöksentekoon.

Kiitän Sipilän hallitusta NEET-nuorten määrän vähenemisestä. NEET-nuoret ovat 20—24-vuotiaita nuoria, jotka ovat pudonneet työn, koulutuksen ja tukitoimien ulkopuolelle. Heitä oli hallituskauden alussa 15 prosenttia, ja vuonna 2018 määrä oli laskenut 11,8 prosenttiin. Lukumääräisesti tämä tarkoittaa 14 000:ta nuorta. Erityisesti nuorten miesten tilanne on parantunut vuodesta 2015, jolloin miehistä 16,6 prosenttia oli työn ja koulutuksen ulkopuolella. Vuoden 2018 lopussa luku oli pudonnut 11,7 prosenttiin.

Hallituskauden toimenpiteet ja vahva työllisyyskehitys ovat ehkäisseet osaltaan nuorten syrjäytymistä. Suuret kiitokset Juha Sipilän hallitukselle tästä teosta. Marinin hallituksen on hyvä jatkaa tästä eteenpäin.

Yksi tärkeä toimenpide oli Ohjaamo-toiminnan vakinaistaminen. Ohjaamot ovat kaikille alle 30-vuotiaille tarkoitettuja paikkoja, joissa saa maksuttomasti apua ja tukea monenlaisiin asioihin, niin opiskeluun, työllistymiseen, asumiseen, terveyteen kuin elämänhallin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

taankin. Asiantuntijat tukevat nuorta samassa paikassa, samalta luukulta, tiiviissä yhteistyössä. Palveluprosessi nopeutuu ja sujuvoituu.

Viime vuoden lopulla Suomessa toimi 60 Ohjaamo, joissa työskenteli vähintään yhtenä päivänä viikossa 600 henkilöä. Tämä määrä nousi viime vuoden aikana sadalla henkilöllä. Palveluja käytettiin kasvokkain 140 000 kertaa, ja 70 000 asiointikertaa sisälsi myös tärkeää ryhmässä toimimista.

Arvoisa puhemies! Paljon on edelleen tehtävää, koska syrjäytyneitä nuoria on liikaa ja jokainen on liikaa. Oikeita asioita on tehty, mutta niitä tulee jatkaa hallitusohjelman puitteissa. Painopisteen tulee muuttua ennaltaehkäisevään suuntaan. Jotta onnistumme tässä, kokonaisvastuu nuorten hyvinvoinnista ja sen kehittämisestä tulee osoittaa yhdelle taholle, kuten valiokunnan puheenjohtaja Alanko-Kahiluoto monipuolisessa esittelyssään jo sanoi.

Eri sektorit tulee saattaa yhteistyöhön ja toimimaan yhdessä. Toimenpiteiden tulee olla pitkäjänteisiä. Järjestöjen ja kuntien järjestämä nuoristyö on tällaista pitkäjänteistä työtä. Näitä hyväksi havaittuja toimintamalleja tulee vahvistaa. Hanketyyppisestä toiminnasta tulee päästä pysyvämpään toimintaan ja rahoitukseen. Eli siirrytään korjaavasta toiminnasta entistä enemmän ennaltaehkäisevään toimintaan. Tämä tulee ottaa huomioon, kun viemme sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmämme uudistuksen viimein maaliin. Tällöin tulee levittää uudistuksen yhteydessä tähänkin liittyviä hyviä käytäntöjä, jalostaa niitä eteenpäin ja kokeilla niitä suunnitelmallisesti.

Arvoisa puhemies! Meidän tulee tarttua lasten ja nuorten ongelmiin riittävän varhaisessa vaiheessa, ennen kuin ongelmat kasvavat liian suuriksi. Mielenterveyspalveluita tulee saada siirrettyä riittävässä määrin peruspalveluihin. Tarkastusvaliokunta painotti raportissaan, että meidän tulee kiinnittää huomiota niin nuorten palvelujen saatavuuteen, saavutettavuuteen kuin oikea-aikaisuuteenkin.

On hienoa, että osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa jokaisen maakunnan alueella on kehitetty perhekeskuksia ja niiden toimintaa. Perhekeskukset vähentävät palvelujen hajanaisuutta ja parantavat palvelujen saatavuutta. Asiantuntijoiden mukaan nuorten tarpeet tulisi niissä ottaa aikaisempaa enemmän huomioon. Jos nuorella on heikentynyt toimintakyky, heikko lukutaito, heikot verkostot ja niukasti tietoa, hän ei löydä avun lähteille. Lasten ja nuorten palvelut tulee tuoda lasten arkiympäristöön, esimerkiksi koulujen yhteyteen.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa on hyviä kirjauksia, joilla vastataan käsittelyssä olevan vuosikertomuksen esiin nostamiin haasteisiin. Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen on kompleksinen, viheliäinen ongelma, johon kietoutuu monia erilaisia asioita. Siksi sitä pitää ratkaista monen ministeriön yhteistyönä, niin kuin edellä jo on puhuttu. Oppivelvollisuuden laajentamisella pyrimme ottamaan kopin kaikista nivelvaiheen nuorista. Rinnalle tarvitaan toki myös täsmätoimia, opiskelijahuollon tehostamista, perustaitoihin saatamista, perheiden tukemista ja koko koulupolun kehittämistä.

17.32 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Käsittelyssä on tarkastusvaliokunnan mietintö hallituksen vuosikertomukseen 2018. Tämä valiokunnan mietintö ottaa kantaa hyvin tärkeisiin ja hyviin asioihin. Tiedän, valiokunnan puheenjohtaja Alanko-Kahiluoto, olette hyvin paljon nuorten asialla, ja on hienoa, että täällä kommentoidaan nuorten syrjäytymistä. Se on ikuinen asia meillä Suomessa, ja se on myös ikuinen ongelma. Millä tavalla voisimme toimia niin, että yksikään nuori ei syrjäytyisi? On aika murheellista lukea täältä mietinnöstä tällainen lause: ”Asiantuntijakuulemisissa kävi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

ilmi, ettei kansallisella tasolla tiedetä tarkkaan, miksi nuoria ajautuu kasvavissa määrin lastensuojelun asiakkuuksiin ja mitkä kaikki tekijät tähän vaikuttavat.” Kunpa me löytäisimme sen viisasten kiven, että mitkä ovat ne syyt, että meillä yhä useampi nuori ajautuu lastensuojeluasiakkuuksiin emmekä me löydä vastauksia.

On erittäin tärkeää, niin kuin tässä mietinnössä sanotaan, että lapsille ja nuorille tulee olla helposti saatavilla palveluja heidän omassa arkiympäristössään eli ihan siellä lähellä, siellä omassa koulussa sen ajan jälkeen, kun koulutunti ja koulupäivä on päättynyt, eli ilta-aikoja ja niitä aikoja, kun koululaiset, opiskelijat voivat oikeasti mennä sinne eri vastaanotoille. Me puhumme myös resursseista. Tarvitsemme koulupsykologeja, kuraattoreita, kuulevia aikuisia. Perussuomalaiset ovat esittäneet muun muassa Espoossa psykiatrisia sairaanhoitajia, lähihoitajia sinne koulumaailmaan, päiväkotimaailmaan kuuleviksi korviksi, koska on tärkeää, että nuori juttelee toisille, ei välttämättä opettajalle vaan myös nuorille ja niille aikuisille kuuluville korville.

Arvoisa herra puhemies! Haluan nostaa muutaman asian myös esille tästä itse hallituksen kertomuksesta 2018. Mehän katsomme nyt niin kuin taaksepäin, menneisyyteen, ja juuri tuolla samalla ajankohdalla, syyskuussa, 27.9., on päivätty meidän sosiaali- ja terveystieteiden lausunto, jonka annoimme tähän liittyen. Samalla kuulimme myös uutisen, mikä liittyi omaishoittoon ja kärkihankkeeseen. Eli hallituksen vuosikertomuksen mukaan ikäihmisten kotihoidon ja omaishoidon kärkihankkeen tavoitteena oli muun muassa se, että iäkkäille omaishoitajille olisi saatavissa nykyistä yhdenvertaisemmat, paremmin koordinoituidut ja kustannusten kasvua hillitsevät palvelut. Oli ikävää, että tuossa syyskuussa saimme kuulla, että omaishoidolle luvatut rahat valuivat itse asiassa muualle monissa kunnissa. Eli niitä rahoja ei loppujen lopuksi siellä omaishoidossa näkynyt. THL:n kysely kun tehtiin, siinä paljastui, että rahat kohdentuivat huonosti. Puolet kunnista vastasi, että määrärahalta ei ollut vaikutusta tai sitä ei oltu ohjattu omaishoittoon. Se oli noin 300 miljoonaa euroa, minkä kunnat saivat 2016—2018 omaishoidon kehittämiseen. 23 kuntaa kertoi, että lisäraha meni omaishoittoon, ja 105 kuntaa kaiken kaikkiaan vastasi. Nämä juurikin siinä syyskuussa, samalla päivämäärällä. Asiasta uutisoi muun muassa Ilta-Sanomat, ja omaishoitaja sanoi siinä väsyneenä: ”20 vuotta olen ollut omaishoidossa mukana. Mikään asia ei ole ikinä mennyt maaliin. Ei mikään. Mikään ei muutu.” Tämäkin on kyllä lohduttavaa kuulla, että omaishoitajat kokevat tilanteen olevan tällainen. Tulisiko korvamerkattu raha palauttaa, niin että kun sinne kuntaan annetaan rahaa vaikkapa omaishoittoon, se menisi oikeasti sinne kohteeseensa?

Toivottua kustannusten kasvun hillitsemistä on tietysti helppo saavuttaa, kun vaihtoehtoja ei ole muita tarjolla. Kustannuksista on haettu säästöä muun muassa omaishoidolla. Viime aikoina aiheen ympäriltä uutisoidut, hyvin murheelliset tragediatkin sen meille osoittavat, että välttämättä se ei aina ole onnistunutta. Kukaan ei kiellä, etteikö olisi kustannustehokasta, että 90-vuotias vanhus toimii puolisonsa omaishoitajana, mutta kuinka oikein se itse asiassa on? Puhutaan hieman siitä etiikasta. Voiko yhdeltäkään vanhukselta, edes siltä ulospäin pirteältä ja omatoimiselta, todella aidosti odottaa kykyä tasapainoiseen ja erittäin vaativaan ympärivuorokautiseen huolenpitoon? Tilannetta ei vuosikertomuksessa mainitulla asiakas- ja palveluohjauksella korjata vaan resursoimalla todellista, konkreettista apua iäkkäiden omaishoitajien arkeen kotona. Kyllä me kaikki varmasti olemme tässä samaa mieltä.

On harmillista, että kärkihankkeen tavoite yhdenvertaisuudesta ei tässä asiassa toteudu. Avun saanti riippuu pitkälti siitä, missä päin Suomea ja missä kunnassa omaishoito tapah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

tuu. Kuntien resurssit ovat erilaiset, ja tarvittavan avun saaminen yhdenvertaisesti on tällä hetkellä lähes mahdotonta. Vuosikertomuksessa mainitaan, että hankkeessa tehdyillä toimenpiteillä on saatu aikaan oikeasuuntaista kehitystä, mutta tavoitteen saavuttaminen kokonaisuudessaan on pidempi prosessi ja siihen vaikuttavat monet toimet. On hyvä, että tämä on mainittu siellä kertomuksessa, ja on tärkeää, että me kuulemme sen ja viemme sitten asioita eteenpäin ehkä paremmalla tavalla. Mutta millä tavalla kärkihankkeessa mainittu yhdenvertaisuus ja parempi koordinointi otetaan tulevaisuudessa huomioon?

Syy, miksi puhun tästä hallituksen kertomuksesta liittyen tähän kärkihankkeeseen, on juuri se, että syyskuussa saimme kuulla, että omaishoitajat kokevat, että he eivät ole nähneet näitä rahoja liittyen omaishoidon kehittämiseen. Eli on tärkeää, että emme unohda heitä. Jos laitoshoidon sijaan kotona tapahtuvan hoidon painottamisella on tarkoitus myös tulevaisuudessa hillitä kustannusten kasvua, mitkä ovat ne omaishoitoon tehtävät panostukset ja toimet, joilla tämä mahdollistetaan ilman, että itsekin iäkkäät omaishoitajat uupuvat ja palavat loppuun tehdessään tätä erittäin merkittävää ja raskasta työtä? Se on työtä, joka on heidän viimeinen palveluksensa niin omaisille kuin myös yhteiskunnallekin. Me katsoimme taaksepäin 2018 kertomukseen, mutta pidetään huoli siitä, että tulevaisuudessa kertomukset olisivat sitä, että näillä tehdyillä toimilla on ollut vaikuttavuutta ja merkittävyyttä ja oikeasti me näemme ne omaishoitajat.

Tuossa edellisessä puheenvuorossa otettiin kantaa myös sote-uudistukseen. Tarkastusvaliokunnan mietintö ei nyt siihen ota kantaa, mutta on erittäin tärkeää, että me saamme myös vastauksia hallitukselta siitä, millä tavalla sote-uudistus tulee etenemään. Siinä kävi niin viime kaudella, 8.3.2019 puhemiesneuvosto totesi, että Sipilän hallituksen eronpyynnön vuoksi eduskunnalla ei ollut edellytyksiä käsitellä maakunta- ja sote-uudistusta. Elikkä maaliskuussa 2019 ne olleet lakihankkeet raukesivat. Nyt olisikin tärkeää, että kuulemme, mitä on tulossa kuin myös liittyen nuoriin, nuorten syrjäytymiseen, terapiatakuuseen ja siihen, että millä tavalla turvaamme sen, että yksikään nuori meillä ei syrjäydy tulevaisuudessa. Kyllä me olemme sen velkaa nuorille.

Sitten täällä mietinnössä nostetaan vielä esille tämä yhteyshenkilön nimeäminen nuorelle. Se on erittäin tärkeää. Täällä on mainittu, että suurin syrjäytymisriski on maahanmuuttajanuorilla. Kyllä minä näkisin, että kaikilla nuorilla, jos he eivät tule kuulluksi tai nähdyksi, on syrjäytymisriski siellä koulussa, samoin koulukiusaamis- ja koulupudokkuusriski tavallaan. Täällä on nostettu lukutaito esille. Nämä ovat sellaisia syitä, mitkä vaikuttavat myös koulupärrjämiseen. Itse kannan suurta huolta sähköisen maailman lisääntymisestä ja digikirjoista ja siitä, että kaikki tapahtuu sähköisesti, koska nuoret ovat olleet yhteydessä ja kertoneet, että he toivoisivat myös, että voisivat lukea tavallisia kirjoja, että kaikki ei olisi siellä tietokoneella. Nythän kaikki kokeet, ylioppilaskirjoitukset, [Puhemies koputtaa] kaikki tapahtuu siellä sähköisesti. Arvoisa puhemies! — Kiitoksia!

17.40 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos tarkastusvaliokunnalle sisäilmaongelmien painottamisesta omassa mietinnössään ja kannanotossaan.

THL:n kyselytutkimusten perusteella kodin sisäilmaan liitettyjä oireita on saanut viimeisen vuoden aikana yli 100 000 työkäistä. Sisäilma sairastuttaa ihmisiä niin kodeissa kuin julkisissa rakennuksissakin. Tarkastusvaliokunta laati rakennusten kosteus- ja homeongelmista laajan mietinnön vuonna 2013. Silloin arvioitiin esimerkiksi, että noin 62 000—94 000 peruskoululaista ja 12 000—18 000 lukiolaista altistuu päivittäin kosteus- ja homevaurioille. Tarkastusvaliokunnan vuonna 2002 julkaistun rakennusten kos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

teus- ja homeongelmia koskevan tutkimuksen mukaan merkittävien kosteus- ja homevaurioiden terveyshaittakustannukset ovat noin 450 miljoonan euron luokkaa vuodessa.

Suomen aiemmat hallitukset ovat 1990-luvulta lähtien toteuttaneet erilaisia sisäilmaongelmiin liittyviä hankkeita ja ohjelmia. Sisäilmasta sairastuneet ovat pahassa pulassa, sillä konkreettiset poliittiset toimet etenevät välillä tuskastuttavan hitaasti. Päätösten tulee perustua tutkittuun tietoon ja huolella tehtyihin suunnitelmiin, mutta ongelmia ei pidä lakais-ta maton alle. Sisäilmaongelmista kärsivien ihmisten hätä on todellista, ja apua on pystyt-tävä tarjoamaan. Perustuslain mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön.

Nyt tilanne on se, että monet sairastuneet eivät saa tarvitsemaansa apua terveydenhuol-losta, vaan kokevat itsensä väliinputoajiksi ja kaltoinkohdelluiksi. Edelleen on terveydenhuollon ammattilaisia, jotka vähättelevät sisäilmasta sairastuneen ongelmia. Emme tiedä tarpeeksi tarkasti, miksi ja miten home- ja kosteusvauriot sairastuttavat ihmisiä. Siksi monitieteelliseen tutkimukseen on panostettava aiempaa enemmän.

Arvoisa puhemies! Hallituksen keino ratkoa näitä ongelmia on jo edellisen hallituksen käynnistämä kymmenvuotinen Terveet tilat 2028 -hanke. Hanke on tärkeä, mutta sen kun-nianhimon tasoa on nostettava, kuten hallitusohjelmaan kirjattiin. Tarkastusvaliokunta edellyttää, että hallitus raportoi jatkossa hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 -hankkeen konkreettisista tuloksista ja arvioi hankkeen vaikuttavuutta. Tämä ko-rostaa osaltaan hankkeen merkitystä ja kiitos tästä valiokunnalle.

Kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, tarkastusvaliokunta katsoo, että Terveet tilat -hankkeelle on varattu liian vähän määrärahoja ja henkilöresursseja suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Hankkeelle on varattu rahaa 1,5 miljoonaa euroa vuodessa, ja rahan riittävyys-tä onkin tarpeen seurata ja tarvittaessa varauduttava lisärahoitukseen.

Edelleen tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja totesi, että kunnat tarvitsisivat myös lisä-tukea sisäilmaongelmien ratkomisessa. Kuntaliitto on arvioinut, että lisärahoituksen tarve olisi 3,5 — 4,5 miljoonaa euroa vuodessa. Me kuntapoliitikot, jos jotkut, tiedämme, kuin-ka suuri paine kunnilla on korjata sisäilmaongelmaisia kouluja, päiväkoteja ja terveyskes-kuksia. Yksin Espoo satsaa kouluihin ja päiväkoteihin kymmenen vuoden aikana liki mil-jardi euroa, josta suuri osa kuuluu sisäilmaongelmaisten kohteiden korjaamiseen ja korvaa-miseen uusilla terveillä rakennuksella.

Myös valtion on kannettava vastuunsa terveellisistä ja turvallisista työskentelytiloista. Esimerkiksi osassa poliisin ja Rajavartiolaitoksen valtion Senaatti-kiinteistöjen toimiti-loissa on vakavia sisäilmaongelmia. 20 prosenttia poliisin henkilöstöstä on työskennellyt sisäilmakohteiksi luokitelluissa toimitiloissa, joita on yhteensä 11. Rajavartiolaitoksen toi-mitiloista sisäilmakohteita on 22, joista puolissa henkilöstöä on jouduttu siirtämään. Toi-mintamenot eivät mahdollista edes akuutteja peruskorjauksia. Sisäilmaongelmien korjaa-misen lykkääminen käy julkishallinnolle kalliiksi. Halvimmallalla päästään, kun rakentami-sen laatua ja valvontaa parannetaan sekä sen vastuita tarkennetaan ja ongelmiin tartutaan viipymättä.

Arvoisa puhemies! Kun puhutaan sisäilmaongelmista, ei voida sivuuttaa kysymystä ra-kentamisen laadusta. Hallitusohjelman mukaan rakentamisen laatua ja valvontaa paranne-taan sekä selkiytetään vastuita erityisesti käynnissä olevan maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Lakiin onkin saatava selkeät pykälät siitä, kenelle vas-tuu rakennusvirheistä ja niiden korjaamisesta kuuluu. Myös energiatehokkaamman raken-tamisen ratkaisuja kehitettäessä on huomioitava niiden vaikutukset sisäilmaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

Lopuksi nostan esiin vielä hallitusohjelman tärkeät kirjaukset sisäilmaongelmista sairastuneiden auttamiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti tullaan selvittämään, millaista apua ja tukea homeloukkuun jääneet tarvitsevat. Muun muassa, miten valtio voisi tukea rakennusten sisäilmaongelmien korjaamista ja puhtaiden asuntojen rakentamista sisäilmasta sairastuneille. Lisäksi selvitetään, onko tarvetta vahvistaa sisäilmaongelmaisen talonostajan oikeusturvaa velvoittavalla lainsäädännöllä sekä yksityisten omistamien asuinrakennusten korjausavustusten tarpeellisuutta ja reunaehtoja. Tällainen avustushan aikanaan oli, mutta se on poistettu. Tätä kokonaisuutta viedään eteenpäin valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan kautta erillisellä VN TEAS -hankkeella, joka on nimeltään Sisäilmaongelmista kärsivien auttaminen ja tukeminen. Selvitysten on määrä valmistua toukokuuhun 2021 mennessä.

Onkin tärkeää, että löydämme tällä hallituskaudella kestävät ratkaisut niin rakentamisen laadun parantamiseen kuin sisäilmaongelmista kärsivien ihmisten auttamiseen. Tähän tarvitaan laajaa eri tahojen välistä kumppanuutta ja yhteistyötä, ja on tärkeää, että tarkastusvaliokunta osaltaan seuraa tämän työn etenemistä.

17.47 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Valiokunnan kannanottoehdotukset pääosin keskittyvät rakennusten kosteus- ja homeongelmiin. Niissä todetaan, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua on selkeästi parannettava ja valvontaa ja vastuuta selkeytettävä. Katsotaan myös, että on selvitettävä, minkälaista apua ja tukea homeloukkuun jääneet tarvitsevat. Sitten edellytetään, että hallitus reagoi ja raportoi vuosikertomustensa yhteydessä Terveet tilat 2028 -hankkeen konkreettisista tuloksista ja hankkeen vaikuttavuudesta.

Tämä pääministeri Juha Sipilän hallituksen vuonna 2018 käynnistämä laaja ja poikkihallinnollinen Terveet tilat 2028 -hanke on tärkeä, ja tuon kymmenvuotisen hankkeen pää tavoitteena on julkisten rakennusten tervehtyttäminen. Sisäilmaongelmathan näyttävät syystä tai toisesta aika lailla keskittyvän juuri julkisiin rakennuksiin. Kaikkien sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta edellytetään tehostettavan. Valiokunta pitää välttämättömänä, että sisäilmakysymysten osaamista ja koulutusta, muun muassa rakennusfysiikan osaamista ja koulutusta, parannetaan, jotta alan asiantuntijoita olisi riittävästi. Puute alan asiantuntijoista näkyy valiokunnan mukaan esimerkiksi ympäristöministeriössä, jossa ei ajoittain ole ollut yhtään sisäilmaongelmiin erikoistunutta asiantuntijaa ja pätevien asiantuntijoiden löytämisessä on ollut suuria vaikeuksia.

Tässä yhteydessä on varmaan paikallaan todeta, että eduskunnan valtiovarainvaliokunta tänään valmistuneessa budjettimietinnössään lisäsi opetus- ja kulttuuriministeriön momentille 300 000 euroa Turun yliopiston TROSSI-sisäilmayksikön toimintaan ja sisäilmasairauksiin liittyvään tutkimushankkeeseen. Summa on pienehkö, mutta tämä TROSSI-sisäilmayksikkö on sinänsä merkittävä. Sitä johdetaan Turun yliopistosta, mutta se on valtakunnallinen hanke, ja siinä mielessä oli tärkeää, että se tässä vaiheessa otettiin huomioon myöskin budjetissa.

17.50 Pia Viitanen sd: Arvoisa herra puhemies! Jälleen kerran tarkastusvaliokunta on tehnyt hyvää ja arvokasta työtä. Kiitos puheenjohtajalle ja varapuheenjohtajalle ja koko valiokunnalle — hienoa työtä. Itse pidän kovasti tarkastusvaliokunnasta siksikin, että siellä on tämä henki, mitä kuvattiin: ei äänestetä vaan katsotaan asioita laajakantoisesti ja pitkälle tulevaisuuteen. Hyvin usein ne teemat, joita tarkastusvaliokunta on tarkastellut ja joissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

se on tehnyt systemaattista työtä, ovat olleet hyvin kantavia vaalikausien yli. Se on erittäin merkittävää, erittäin tärkeää, ja siksi tarkastusvaliokunta on tämän eduskunnan hyvin tärkeä valiokunta.

Minusta on hyvä, että tässä mietinnössä nimenomaan korostetaan niitä teemoja, jotka ovat olleet näitä kantavia teemoja. Täällä on tullut hyviä puheenvuoroja tästä sisäilma-asiasta, ja kyllä minä muistan, kun aikanaan tarkastusvaliokunta teki laajan toimenpideohjelman nimenomaan sisäilmaongelmien torjumiseksi. Minusta tuli vähän sen jälkeen, puhemies, ministeri, joka vastasi asuntoasioista ja samalla tämän koko ohjelman koordinoimista, vaikka toimenpiteitä oli useissa ministeriöissä. Muistan aina, kun kävin puhumassa kentällä, kuinka innokkaasti kerroin, että kyllä on hienoa, kun tarkastusvaliokunta eduskunnassa on antanut nämä terveiset meille ministeriöön, eli kyllä nämä vakavasti on otettu, ja hyvä, että tätä on nyt edelleen pidetty merkittävällä tavalla pinnalla.

Samoin esimerkiksi teema harmaasta taloudesta — sehän on ihan mielettömän tärkeä vielä tänä päivänä. Me kaikki tiedämme, kuinka tärkeää on, että meille kertyy verotuloja, jotta voimme pitää yllä hyvinvointiyhteiskuntaamme, rahoittaa sen palveluja, koulutusta, kaikkea tätä. On hyvä, että edelleen tämän asian parissa valiokunta oman painavan sanansa sanoo. Muun muassa edustaja Mäkisalo-Ropponen hyvin kertoi sisällöstä tältä osin, ja mielestäni se on erittäin tärkeää. Muuten, siinä naapurihuoneessa, verojaostossa, olemme juuri hiljan saaneet kasaan parikin sellaista kansainvälistä verokokonaisuutta, joilla ehkäistään muun muassa aggressiivista verosuunnittelua ja sitäkin kautta eräällä tavalla tätä samaa ongelmatiikkaa eli sitä, että verotuloja voisimme täällä Suomessa saada riittävästi, että veropohjamme olisi turvattu.

Haluan vielä muutaman sanan ehkä sanoa tästä nuorisonäkökulmasta. Oli arvokasta, että valiokunta jälleen painotti mietinnössään myös nuorten asiaa ja paneutui siihen. Kaiken kaikkiaan on hyvin tärkeää, että tätä asiaa pidämme yllä ja katsomme, että meidän nuorilamme on hyvä tulevaisuus. Esimerkiksi puheenjohtaja esitteli muun muassa ennaltaehkäisystä, mistä kirjoitetaan, että ongelmia pitää voida ennaltaehkäistä tätä päivää paremmin, ja siksi näen itse hyvin tärkeänä esimerkiksi, [Puhemies koputtaa] että hallitusohjelmassa on kirjaus Islannin mallista, harrastusmahdollisuuksien turvaamisesta. Ja kylläpä, puhemies, tänään valtiovarainvaliokunta hyvässä budjettimietinnössään muun muassa lisäsi merkittävän panostuksen lukutaidon edistämiseen, jolla niin ikään nuorten syrjäytymistä voidaan ehkäistä.

17.53 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! Omasta puolestani haluan myöskin kiittää tarkastusvaliokuntaa tuosta hyvästä työstä, tuosta hyvästä mietinnöstä, mikä meillä on tämän hallituksen vuosikertomuksen 2018 yhteydessä käsillä. Tässä on tarkastusvaliokunta nostanut todellakin monta tärkeätä asiaa, ja itse haluan puuttua oikeastaan muutama ainoastaan.

Oikeastaan tuo kohta 6: Nämä erikoisvaliokuntien lausunnot, jotka viittaavat tuohon hallituksen vuosikertomukseen, ovat suhteellisen lyhyitä lausuntoja, ja niissä otetaan esille ainoastaan niitä lausumia, jotka pidetään voimassa ja jotka on mahdollista jo poistaa. Siellä on suhteellisen iäkkäitäkin lausumia, taitavat olla vanhimmat vuodelta 2004—2005, ja itse toivoisin, että niihin kiinnitettäisiin myöskin huomiota ja että niitä asioita voitaisiin viedä eteenpäin, etteivät nämä aina vuodesta toiseen täällä uusiutuisi. Se olisi tärkeätä omasta mielestäni.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

Sitten kaksi muuta asiaa, joita haluan painottaa — on tietysti tämä harmaan talouden torjunta. Tämä on aina meillä vuodesta vuoteen esillä, ja toivon vilpittömästi, että siihen löytyy resursseja jokaisella toimialalla, jokaisella hallinnonalalla. Sitä on monilla aloilla jo viety asioita eteenpäin, siellä on esimerkkinä vaikkapa hyvästä esimerkistä rakennusala, joka on myöskin saanut sitä kautta valtiolle tuloja, mutta on myöskin pystytty harmaata taloutta torjumaan.

Mutta sitten on tämä iso asia, mikä näissä edellisissäkin puheenvuoroissa on tullut esille, nimenomaan se, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi on parannettava sekä valvontaa että myöskin vastuita selkiytettävä. Itse toivon, että tähän kiinnitetään huomiota edelleen. Tähän on jo kiinnitetty monia vuosia huomiota, mutta tosiasia on, että rakentaminen on monen asian summa. Se koostuu sieltä suunnittelusta, materiaaleista, rakentamisesta, talotekniikasta ja myöskin siitä rakennuksen kunnossapitamisestä, mihin tulisi entistä enemmän käyttää aikaa ja huomiota. Ne vanhan ajan talkkarit olivat hyviä, jotka sitten koulujakin pitivät siellä samalla kunnossa.

Mutta sitten on iso asia nämä sisäilmaongelmat, mitkä ovat tulleet tässä viime vuosina esille. Tärkeätä on myöskin kiinnittää huomiota niihin henkilöihin, jotka ovat jo altistuneet tai sairastuneet näiden sisäilmaongelmien takia, jotta heitä saadaan asianmukaisesti hoitoon ja heidän elämänlaatuaan myöskin pystytään parantamaan.

Täällä on nimenomaan myöskin tullut esille tämä Terveet tilat 2028 -hanke, ja todella toivon, että tätä laajamittaista ja tärkeää [Puhemies koputtaa] hanketta voidaan viedä eteenpäin.

17.56 Anu Vehviläinen kesk: Arvoisa puhemies! Kiitos myös minun puolestani tarkastusvaliokunnalle. Kuuntelin tarkkaan tämän puheenjohtajan esittelyn tästä mietinnöstä. Aina on hyvä muistaa, että kun katsotaan taaksepäin, niin myös me tässä salissa katsomme taaksepäin sen takia, että me osaisimme ottaa opiksi lainsäätäjinä ja sitten myös, kun laitamme täällä valtion budjetin kautta rahaa.

Nostan kaksi asiaa esille. Ensimmäinen liittyy rakennusten kosteus- ja homeongelmiin.

Sain viime vaalikaudella, hallituskaudella, olla Senaatista vastaava ministeri ja voin sanoa, että se oli välillä kyllä aika tuskaista, kun se epävirallinen informaatio, jota sain Senaatista, oli hyvin paljon ristiriidassa sen virallisen informaation kanssa, jota sain.

Sitten haluan todeta sen, mitä Senaatti on tehnyt, mitä ei taideta tässä mietinnössä mainita, eikä Senaatti tainnut olla myöskään asiantuntijana kuultavana teidän valiokunnassanne. Kiinnitän huomiota siihen, että Senaatti vuosi sitten laatiessaan strategiaa itselleen vuosille 2019—2022 laittoi strategiseksi painopistealueeksi: ”Julistamme nollatoleranssin sisäolosuhdeongelmille.” Se on minusta tosiaan erittäin tärkeää, koska Senaatti vastaa meidän valtion puolen kiinteistömässämme, joka on todella suuri, ja te edustajat, jotka olette täällä läsnä, tiedätte paljon julkisia valtion rakennuksia, joissa on ollut todella paljon kosteus- ja homeongelmia ja joissa on sitä kautta aiheutettu työntekijöille terveysongelmia. Minä itse ajattelen sillä tavalla, että meidän tässä talossa ja myös erityisesti tarkastusvaliokunnan, joka on myös Senaatin toimintaan vuosien aikana kiinnittänyt huomiota, pitäisi pystyä katsomaan tätä Senaatin strategista tavoitetta, miten se konkreettisesti toteutuu, ettei se jää vain kauniiksi kirjaukseksi, että on nollatoleranssi sisäolosuhdeongelmissa, vaan nimenomaan niin, että siihen löytyisi niitä keinoja. Itse ainakin aion tehdä niin, että tarkkailen tässä näinä vuosina, mitä se käytännössä tarkoittaa.

No, sitten toinen asia, joka täällä on laajasti esillä, liittyy nuorten syrjäytymiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

Tämä osuus on erittäin ansiokas kaiken kaikkiaan tässä, ja kuten täällä jo edellisissä puheenvuoroissa on tuotu esille, niin se on viranomaisten osalta totta, että vaikka me kaikki tiedostaisimme, että täytyy toimia lapsen edun vuoksi yhteistyössä — minulla itsellenikin on paljon kokemuksia siitä jopa sosiaali- ja terveyshallinnon ja sitten sivistyshallinnon osalta — niin ei meinaa erottaa tai tuntea sitä, että puhutaan siitä saman lapsen edusta. Olen ollut muun muassa Outi Alanko-Kahiluodon kanssa samaan aikaan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, jossa käsiteltiin oppilashuoltoa, ja kun kuulimme asiantuntijoita, niin todellakin jäin miettimään, onko tässä nyt se sama lapsi. Tämä liittyy myös tarkastusvaliokunnan kannanottoihin viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta.

Tässä nuorten syrjäytymiskappaleessa on tuotu monia tärkeitä asioita esille ja muun muassa tätä projekti- ja hankerahoituksen vaikeutta. Semmoisen päälle on vaikeaa rakentaa pitkäjänteistä työtä lasten ja nuorten hyväksi. Pidän tärkeänä, että tämä Lape-hanke, joka myös mainitaan tässä mietinnössä, eli lasten ja perheiden muutosohjelma jatkuu myös tällä vaalikaudella. Sinne on rahoitusta osoitettu tulevalle vuodelle 10 miljoonaa euroa ja nyt kolmelle vuodelle 23 miljoonaa euroa. Siinäkin on pidettävä tietysti huolta, että se ei ole mitään erillistä työtä vaan se sitoutuu sinne neuvoloihin, perhekeskuksiin ja myös tähän tulevaisuuden sote-keskukseen.

No, sitten asia, joka liittyy tänne mielenterveys- ja myös päihdepalveluihin. Minulla on sellainen käsitys, että jos me katsomme meidän kuntia, niin erittäin suuria ongelmia meillä on nimenomaan mielenterveyspalveluissa, päihdepalveluissa ja lastensuojelussa, ja nämä monta kertaa myös nivoutuvat samoihin perheisiin. Sen takia tätä asiaa ei voi liikaa nostaa esille ja pitää nostaa sitten myös niitä ratkaisumalleja, miten tässä päästäisiin eteenpäin.

Itse katson, että nyt tässä hallitusohjelmassa, joka meillä on, josta me taas ensi maanantaina käymme tiedonantokeskustelun tässä salissa, on oikeita kannanottoja mielenterveyspalveluihin pääsyn helpottamiseksi, mielenterveysstrategia, joka oli tänä syksynä jo lausuntokierroksella, samoin tämä tulevaisuuden sote-keskus, miten sen myötä alennetaan kynnystä saada mielenterveyspalveluita erityisesti lasten ja nuorten osalta. Tämä liittyy osaltaan myös keskusteluun terapiatakuusta, josta todettakoon, että ensi helmikuussa sosiaali- ja terveysvaliokunta niiltä osin järjestää julkisen kuulemisen ja pääsemme siinä asiassa myös eteenpäin.

Summa summarum, pidän tätä mietintöä erittäin ansiokkaana, mutta ainoa, mitä ihmetelin ja vähän pohdiskelin, oli tämä, oliko joku erityinen syy, miksi valtion kiinteistömasojen ylläpitäjä, Senaatti, ei ollut teillä kuultavana. — Kiitos.

18.02 Veijo Niemi ps: Arvoisa herra puhemies! Tarkastusvaliokunnan jäsenenä olen tyytyväinen siihen yhteishenkeen, joka on käsittelyissä ollut, kun olemme käsitelleet esimerkiksi vaikkapa harmaata taloutta, nuorten syrjäytymistä tai näitä ikäviä sisäilma-asioita, sisäilmaongelmia rakenteissa. Haluankin kiittää valiokunnan puheenjohtajaa, Alanko-Kahiluotoa, hyvästä puheenjohtamisesta. — Kiitos.

18.03 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomessa sisäilmaongelmien kustannukset mitataan miljardeissa, ja monet kunnat kriisiytyvät sairaiden rakennustensa kanssa. Asiaan on kuitenkin onneksi hallituksen osalta puututtu, mikä on hyvä asia. Sisäilmasta oirehtiville on tietysti vaikeaa luvata pikaista muutosta, mutta kyllä tämäkin ongelma on lopulta voitettavissa. Sisäilmaongelmien ratkaisussa tietysti puhutaan vuosista. Tutkimuksiin, rahoituksen järjestämiseen, korvaavien tilojen löytämiseen ja korjauksiin totta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

kai menee aikaa. Oirehtivilla ihmisillä ei ole kuitenkaan mahdollisuutta odottaa, siksi pikaisia, nopeita ja fiksua toimenpiteitä täytyy tehdä välittömästi. Sisäilmaongelmat ovat yksi Suomen suurimmista haasteista, ja niiden voittamiseksi tarvitaan laajaa yhteisymmärrystä ja laajoja toimia välittömästi. Ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin täytyy olla kaikessa päätöksenteossa ykkösasia.

Täällä on myöskin monessa puheenvuorossa kannettu huolta vakavasta ongelmasta, joka on tietysti keskustelu nuorten syrjäytymisestä. Tässä kohtaa kannan iloa siitä, että hallitus monessa kohtaa on tarttumassa juuri niihin ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, jotka estävät nuorten syrjäytymiskehitystä. Nämä ovat siis toimenpiteet esimerkiksi varhaiskasvatuksen osalta, jossa subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen palautetaan täysimääräisenä ja ryhmäkokoja pienennetään. Myös perusopetukseen, moniammatilliseen yhteistyöhön, oppilashuoltoon on tulossa toimenpiteitä, jotka tietenkin edesauttavat taistelua nuorten syrjäytymistä vastaan. Oppivelvollisuuden laajentaminen on tietysti yksi keino tarttua ja ottaa koppia niistä nuorista, joiden lento on pysähtymässä peruskoulun osalta, mutta oppivelvollisuuden laajentaminen täytyy tehdä rinnakkain toimenpiteiden kanssa, jotka myöskin vahvistavat varhaiskasvatusta ja vahvistavat perusopetusta. Yksi keino, jota hallitus tuo esiin, on tietysti harrastustoiminnan mahdollistaminen kaikille eli tämä Suomen Islannin malli. Me kaikki tiedämme, että useat harrastukset ovat jo taloudellisesti monille perheille hankalia, ja tässä kohtaa tällaisen harrastustoiminnan mahdollistaminen jokaiselle lapselle myöskin vaikuttaa siihen, [Puhemies koputtaa] että lapsilla ja nuorilla on aikuinen vierellään.

18.06 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Halusin tulla vielä tänne pöytäön uudelleen puhumaan muutaman sanan nuorten syrjäytymisestä, mikä on mielestäni yksi vakavimmista ongelmista tällä hetkellä yhteiskunnassamme. Me emme oikein osaa laskea talousarviota tehdessämme vaihtoehtokustannuksia, sillä väitän, että nuorten syrjäytyminen aiheuttaa yhteiskuntaan niin paljon kustannuksia, että panostaminen ennaltaehkäisyyn toisi yhteiskunnalle pidemmällä tähtäimellä huomattavasti säästöjä.

Tarkastusvaliokunnan käsityksen mukaan merkittävä ongelma lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisemisessä ja torjunnassa on se, ettei millään taholla ole tällä hetkellä kokonaisvastuuta nuorten hyvinvoinnista ja sen edistämisestä. Lasten ja nuorten ja perheiden asioita hoidetaan sektoroituneesti sekä valtion että kuntien hallinnossa. Vastuun jakautuessa monelle taholle voi käydä niin, ettei kenelläkään ole sitten kokonaiskuvaa ja vastuuta lapsen tai nuoren tilanteesta tai avuntarpeesta. Lapsi ja nuori ja hänen perheensä voivat olla usean palvelun piirissä ja kohdata lukuisia ammattilaisia, mutta jäädä silti täysin ilman tarvitsemaansa apua.

Toinen tärkeä havainto asiantuntijakuulemisissa valiokunnassa oli se, että ennaltaehkäisevä toiminta on monin paikoin hyvin heikosti järjestetty. 2000-luvulla on tehty lukuisia muutoksia, joilla on pyritty siirtämään painopistettä lasten ja nuorten palveluissa korjaavasta toiminnasta ennaltaehkäisevään tukeen, mutta tästä huolimatta monet asiantuntijat kertoivat meille, ettei lasten ja nuorten ongelmiin kyetä tarttumaan riittävän varhaisessa vaiheessa, vaan ongelmat ehtivät kasvaa liian suuriksi avun viivästyessä. Kun peruspalvelujen piirissä ei kyetä antamaan riittävää tukea, ja jos pääsy erityispalveluihin kestää kauan, pääsevät ongelmat pahenemaan ja kasautumaan. Ja esimerkiksi mielenterveyspalvelujen painopistettä ei ole kyllä saatu riittävästi siirrettyä peruspalveluihin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

Minusta on huolestuttavaa, että asiantuntijakuulemisessa nousi esille se, että mielenterveyden häiriöt ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia tällä hetkellä ja noin jopa 25 prosenttia nuorista kärsii mielenterveydenhäiriöistä jossain vaiheessa. Perus- ja erikoissairaanhoidon työnjaon mukaan lievien mielenterveyshäiriöiden hoito kuuluisi perustasolle, mutta kun palvelujärjestelmä on sirpaleinen ja nuorten ja lasten mielenterveyspalvelut on sijoitettu sitten terveydenhuoltoon, sivistystoimeen, sosiaalihoitoon ja monelle muulle alueelle, niin hajanaisuutensa johdosta ne eivät palvele sitä lasta ja nuorta. Lapset ja nuoret eivät saa mielenterveysongelmiinsa riittävästi apua perustasolla, ja se siis sitten kuormittaa erikoissairaanhoidoa, ja kaikki ymmärrämme, että se on myöskin paljon kalliimpaa yhteiskunnalle. Lasten ja nuorten mielenterveyden edistämisestä, häiriöiden ehkäisemisestä ja niiden hoitamisen kokonaisuudesta ei vastaa eikä sitä johda mikään taho. Sitä korostivat lähes kaikki meidän kuulemamme asiantuntijat, että kukaan ei kokonaisvastuuta lasten ja nuorten tilanteesta tällä hetkellä kannan, ja valiokunta pitääkin ensiarvoisen tärkeänä, että lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut saadaan toimiviksi perustasolla ja matalalla kynnyksellä, jolloin ongelmiin voidaan puuttua varhemmin eikä sitten erikoissairaanhoido kuormitu nykyisessä määrin.

Suomen Kuntaliitto selvitti vuonna 2017 lastensuojelun asiakkaina olevien lasten palvelujen saatavuutta. Kaikkien selvityksessä mukana olleiden kohdalla terveydenhuollon tutkimusten ja palvelujen saatavuus oli aiempaan verrattuna heikentynyt. Merkittävin heikennys oli tapahtunut lasten tarvitsemien mielenterveyspalvelujen saatavuudessa. Puuttuvia mielenterveyspalveluita on korvattu ottamalla lapsi sijaishuoltoon — siis joka kolmas kunta on sijoittanut lapsia sijaishuoltoon sen takia, ettei kunnassa ole riittäviä mielenterveyspalveluita. Se on aivan käsittämätön suuntaus, että lastensuojelu on se tapa, johon sitten ohjataan lapset ja nuoret, kun peruspalvelut mielenterveyspalvelussa eivät ole kunnossa. Ei se näin voi olla.

Ja lopuksi sitten, arvoisa puhemies, valiokunnan asiantuntijakuulemisissa nousi vahvasti esiin nuorten osallisuuden tärkeys ja toisaalta nuorten siinä tällä hetkellä kokemat puutteet. Nuorten palvelukokemuksissa toistuvat usein mitätöimisen ja vähättelyn sekä syrjäin jäämisen ja sivuutetuksi tulemisen kokemukset. Tämä on valiokunnan mielestä huolestuttavaa, sillä negatiiviset kokemukset heikentävät nuorten luottamusta palveluihin ja avun saamiseen sekä nostavat kynnystä tuen piiriin hakeutumisen. Nuoret siis kokevat, että heitä ei oteta vakavasti ja heidän omaa kertomustaan siitä omasta tilanteesta mitätöidään. Valiokunta kiinnittääkin huomiota myös siihen, että nuori tulee kohdata ja häntä tulee kohdella yksilönä. Nuoren toiveita esimerkiksi jatko-opinnoista tulee kuunnella ja tukea, eikä luokitella hänen mahdollisuuksiaan edistyä opinnoissa esimerkiksi sen perusteella, että hän on ollut esimerkiksi lastensuojelutoimenpiteiden kohteena. Osallisuutta on parhaimmillaan se, että nuori pääsee itse vaikuttamaan omiin tavoitteisiinsa sekä se, että hänet otetaan vakavasti. Tämä nuorten syrjäytyminen on niin vakava ongelma tällä hetkellä yhteiskunnassa, että valiokunta päätti käynnistää oman tutkimushankkeen tästä aiheesta ja palaamme siis tähän asiaan tulevina vuosina ja tulevina aikoina. Se on minusta erinomaista, että voimme vähän syvemmin tutkailla tämän ilmiön syytä ja myöskin sitä, mitä voisimme tälle vakavalle asialle tehdä.

Mutta ihan tähän loppuun, arvoisa puhemies, minäkin haluan omasta puolestani kiittää valiokuntaa erinomaisesta yhdessä tekemisestä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

18.13 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Kun keskustelu nyt meni sisäilmasairauksiin ja sisäilmaongelmiin, niin en malta olla ottamatta kantaa siihen. Onhan se käsittämätöntä, mitä tapahtuu nykypäivän rakentamisessa ja miten uusissakin tai vuoden tai kahden vuoden vanhoissa rakennuksissa on ongelmia. On kosteutta tai ei välttämättä hometta, mutta jotain sellaista, joka aiheuttaa sisäilmaongelmia henkilöille. Omassa kotikunnassani meillä on käynyt niin, että meillä on rakennettu terveyskeskus ja siellä sitten henkilökunta on voinut huonosti. Lieneekö rakennus ollut kahta vuotta vanha tai vuoden vanha, kun siellä alkoi näitä ongelmia tulla. Jollakin lailla tähän keskusteluun pitäisi nostaa se asia, miksi nämä painottuvat — ainakin minun mielestäni nämä kosteusongelmat painottuvat — hyvin usein julkisiin rakennuksiin. Johtuuko se rakentamisesta, rakentamisen virheistä vai liian lyhkäsistä kuivumisajoista?

Nyt kun tätä pohditaan, niin edelleen haluaisin mainita sen, että Suomessa on paljon puuta ja hirsiosaamista, että näihin lähdetäisiin suuntautumaan. [Esko Kivirannan välihuuto]

Ilmastointi on semmoinen asia, mitä on rakennuksiin lisätty jälkepäin, ja se on saattanut aiheuttaa ongelmia. Täällä eduskunnassa kuulin eräässä valiokunnassa semmoisen vertauksen, että oli koulujen talonmiehiä, jotka pysäyttivät viikonlopuiksi ja kesän ajaksi ilmastoinnin, ja heille sitten jaettiin vuoden talonmies -pinssejä siitä, kun he saivat säästöjä aikaan. Ne ovat varmasti aiheuttaneet enemmän vahinkoja kuin säästöjä.

Sitten kun nuorten syrjäytymisestä on puhuttu ja edustaja Kivisaari käytti muistaakseni otetaan koppi -sanoja: Minä olen tästä oppivelvollisuuden pidentämisestä vähän niin kuin samaa mieltä kuin te siellä hallituksessa, että siinä on hyviäkin asioita, mutta mikä mielestäni sen hyvän asian romuttaa, on se, että se oppivelvollisuuden pidentäminen ei kestä sinne toisen asteen opintojen loppuun. Se, että se kestää sinne 18 ikävuoteen, vie niin kuin pohjan pois siltä, ja minun on huono kannattaa semmoista. Jos se menisi tosiaankin sinne toisen asteen loppuun — siinä tulee perustuslaki ja 18 vuoden ikä, niin se aiheuttaa katkoksen siihen, ja todennäköisesti ei sitten juuri niihin ongelmaoppilaisiin [Puhemies koputtaa] enää tehoakaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Sitten vielä tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja Alanko-Kahiluoto.

18.16 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ja kiitoksia kaikille läsnä oleville siitä, että olette käyttäneet aikaanne keskusteluun tästä tarkastusvaliokunnan itse asiassa tämän syksyn kaikkein suurimmasta työstä elikkä tästä mietinnöstämme hallituksen kertomuksesta vuodelta 2018.

Toki jos katsoisimme vain taaksepäin, niin jähmettyisimme suolapatsaaksi, mutta me katsomme myös eteenpäin elikkä olemme liikkeessä ja haluamme tehdä asiat paremmin, mihin juuri liittyy se, että olemme tehneet näitä lausumia. Ja pidän hyvin arvokkaana sitä, että tähän keskusteluun ovat osallistuneet paitsi tarkastusvaliokunnan jäsenet myöskin kansanedustajia muista valiokunnista. Eli toki on niin, että ei ainoastaan nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä vaan myöskin politiikassa ylipäättänsä on tärkeää se, että ei katsota ainoastaan omaa sektoria vaan tehdään yhteistyötä ja katsotaan sektorirajojen yli. Sillä tavalla saadaan tehtyä kokonaisvaltaista ja vaikuttavaa politiikkaa. Meidän tehtävänähän tarkastusvaliokunnassa on nimenomaan valvoa sitä, että hallitus toteuttaa eduskunnan tahtoa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

siitä, miten asioita täytyy hoitaa, ja että veronmaksajien määrärahoja käytetään mielekkäällä tavalla. Sitä olemme pyrkineet noudattamaan tässä meidän mietinnössämme.

Vastauksena siihen, miksi emme esimerkiksi ole kuulleet Senaattia, niin voin todeta sen, että tämä meidän työmme on ollut aika mittava. Näitä olemassa olevia lausumia oli hyvin paljon, ja olemme kuulleet asiantuntijoita kyllä aika laajasti, mutta emme ole voineet kuulla aivan kaikkia, joita olisimme halunneet tässä yhteydessä kuulla. Mutta työmme siis jatkuu näiden painopisteiden osalta, joissa nämä lausumat jäävät voimaan.

Sitten esimerkiksi tähän meidän valiokuntamme on nyt tarttumassa omina asioinaan moisiin semmoisiin keskeisiin kysymyksiin, joita tässä olemme jo nostaneet esille, esimerkiksi tähän nuorten syrjäytymiseen, jonka suhteen voisimme tehdä paljon asioita paremmin, ja se tulee tosiaan olemaan yhtenä painopisteenä, kuten varapuheenjohtaja Mäkisalo-Roppo-nen mainitsi.

Olemme myös aloittaneet tämmöisen oman selvityksen siitä, miten voisimme parantaa lainsäädännön laatua, säädösvalmistelun laatua esimerkiksi tekemällä vaikutusarvioinnit paremmin ja laadukkaammin ja systemaattisemmin, ja sehän pitää sisällään muun muassa sen, miten voimme parantaa esimerkiksi ihmisvaikutusten arviointia, lapsivaikutusten arviointia ja ympäristövaikutusten arviointia ja niin edelleen, eli mitkä ovat syyt siihen, että näiden vaikutusarviointien kohdalla laatu vaihtelee tai että niitä tehdään satunnaisesti? Jo nyt meidän asiantuntijakuulemiset ovat osoittaneet, että tämä on erittäin tarpeellinen selvitys, [Puhemies koputtaa] ja tulen kyllä uskomaan, että eduskunta hyötyy siitä paljon. Kiitos teille kaikille.

18.19 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! En käytä pitkää puheenvuoroa, mutta koska edustaja Mäenpää lähetti terveisiä hallitukselle ja toivoi lisää puurakentamista, niin haluan todeta sen, että ensi vuoden budjetissa on lisää varoja ja resursseja varattu nimenomaan puurakentamiseen ja nykyinen hallitus, kuten edellinenkin hallitus, haluaa lisätä nimenomaan puurakentamista, niin että suomalaisten luonnontuotetta, puuta, käytetään enemmän.

Samoin myöskin on niin, että tietysti sisäilmaongelmat ovat todella iso ongelma Suomessa. Niitä on julkisissa rakennuksissa erittäin paljon — kouluissa, monissa kiinteistöissä, niin kuntien kiinteistöissä kuin valtion kiinteistöissä — mutta on niitä myöskin yksityisten rakennuksissa.

Edustaja Mäenpää otti esille myöskin ilmanvaihdon. Talotekniikka on kehittynyt viime vuosina huimia askeleita, ja se on myöskin aikaansaanut sen, että osaammeko me kiinteistöjen käyttäjät oikeastaan käyttää sitä talotekniikkaa oikealla tavalla. Se on myöskin iso kysymys. Mutta haluan myöskin todeta sen, että edellinen hallitus ja sitä edellinen hallitus ovat myöskin tehneet lakimuutoksia siten, että myöskin painovoimainen ilmanvaihto on edelleen mahdollista, ja se on tärkeä asia, että sitä pystytään myöskin käyttämään, ja etenkin puurakenteisissa rakennuksissa painovoimainen ilmanvaihto on, kun se oikein suunnitellaan ja sitä oikein käytetään, edelleen erittäin toimiva vaihtoehto.

Mutta kaiken kaikkiaan itse toivon, että näihin sisäilmaongelmiin kiinnitetään huomiota edelleen tulevaisuudessa ja myöskin siihen koulutukseen, niin että on myöskin asiantuntijoita, jotka pystyvät antamaan neuvoja ja opastusta rakennusten käyttöön.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2019 vp

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomusten K 3 ja K13/2019 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.